

УДК 711: 111.852

Г. О. Осиченко,

*к. арх., доцент, Полтавський національний  
технічний університет імені Ю. Кондратюка*

### ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: у статті представлені сучасна наукова картина світу та методологічні основи сучасної науки, що визначають формування методологічного апарату дослідження естетичних якостей та естетичного сприйняття міського середовища.

Ключові слова: наукова картина світу, загальнонаукові методології, естетичні якості, міське середовище.

**Постановка проблеми.** Необхідність філософського обґрунтування дослідження естетичного сприйняття міського середовища визначається декількома факторами. По перше, естетична бідність вигляду міста пригнічує і духовно принижує людей, вона також як і небезпечне, нездорове середовище знижує енергію і творчу активність людини. В містобудуванні формування естетично виразного середовища завжди виступало завданням проектування, але динамічні механізми взаємодії людини і середовища не вивчалися повно на всіх рівнях і аспектах. По друге, естетичне сприйняття як предмет дослідження є складним, багаторівневим і багатоаспектним. Переважна кількість розглянутих автором досліджень з естетичного сприйняття і аналізу естетичних якостей об'єктів зосереджена була лише на одному або декількох аспектах естетичного сприйняття. По третє, містобудування не тільки виражає в матеріальній формі уявлення про Всесвіт, але й містобудівні норми формуються під впливом світоглядних філософських і наукових теорій.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, темами.** Проведене дослідження є складовою частиною плану НДР кафедри ДАС і М ПолтНТУ.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Естетичне сприйняття виступає предметом дослідження широкого кола наукових дисциплін (філософія, психологія, нейроестетика, мистецтвознавство, культурологія, архітектура, естетика і т.д.), кожна з яких розглядає свій аспект проблеми, користуючись своєю системою понять, методів і підходів. Приступаючи до вивчення естетичного сприйняття міського середовища, необхідно виділити наявні вже ідеї, методології та методи вивчення даної проблеми. Вищевикладене і визначає актуальність зазначеної теми.

**Мета статті** - обґрунтування дослідження естетичного сприйняття міського середовища на філософському та загальнонаукових методологічних рівнях. В межах даної статті не розглядаються естетичні теорії.

**Виклад основного матеріалу.** Основу сучасної філософії визначають такі впливові філософські течії як позитивістська філософія, екзистенціалізм, неотомізм та ін., розвиваються також методологія науки, епістемологія. Сучасна наукова парадигма має назву постнекласичної, ядро її становлять постпозитивізм (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд, М. Поллан, С. Тулмін), епістемологічний конструктивізм (Ж. Піаже, Х. фон Фьорстер, Г. Бейтсон, У. Найссер, П. Ватцлавік, Е. фон Глазерсфельд, У. Матурана, Ф. Варела), аксіологія (Мейнонг, Перрі, Дьюї, Льюїс, Дільтей, Вебер, Т. Парсонс), соціологія науки (В. Келле, Р. Мертон) та ін. Постнекласична наука відрізняється від класичної наступними положеннями [1,2,3,4]:

I. У класичній науці знання є прямим узагальненням досвіду. Постнекласична наука відрізняється побудовою безвідносно до досвіду концептуальних схем, які організовують і направляють розуміння емпіричних даних.

II. У класичній науці головними об'єктами вивчення є системи, у некласичній науці - складні саморегульовані системи і у постнекласичній науці – складні системи, що саморозвиваються.

III. У класичній науці спостережуваний об'єкт виділяється безвідносно до умов його вивчення і до спостерігача. У постнекласичній науці без суб'єкта, що пізнає, немає і об'єкта вивчення. Людина виступає як система, що спостерігає, а об'єкт - це спостережувана система. Е. Морен пише: «Спостереження і вивчення системи пов'язують один з одним в системних рамках фізичну організацію та організацію ідей» (4, с.178). «Але спостерігач також є частиною певної системи, а система, що спостережується, є також частиною інтелекту і культури систем спостерігача. У ході і за допомогою такого взаємозв'язку створюється нова системна цілісність, яка охоплює як те, так і інше» (4, с.178). Таким чином визнається, що наукове знання містить культурно-історичний аспект, психологічні і соціальні установки суб'єкта, які наука не розглядала раніше, як несумісні з критеріями науковості та об'єктивності.

IV. Постнекласика стає більш гуманітарною наукою, що має справу з внутрішнім світом людини, культурою, історією, суспільством. Предметом освоєння наук виступають людиновимірні системи, що включають людину в якості свого особливого компонента (1-3).

**Сучасну наукову картину світу**, ще називають еволюційною картиною світу. Серед історичних філософських і наукових теорій, що визначають основні положення сучасної наукової картини світу, слід назвати діалектику

Гегеля, вчення герметизму (Кібаліон), тектологію О. Богданова, теорію систем, холізм, тоталлогію та ін. [3-7]. Сутністю сучасної наукової картини світу є визнання таких загальних закономірностей розвитку світу [2]:

А). *Системність світу*: Всесвіт - глобальна макросистема, що складається з величезної безлічі елементів (підсистем) різного рівня складності та впорядкованості.

Б). *Глобальний еволюціонізм*: визнання неможливості існування Всесвіту і всіх породжуваних ним менш масштабних систем поза розвитку, еволюції.

В). *Самоорганізація*: спостережувана здатність матерії до самоускладнення та створення все більш упорядкованих структур в ході еволюції. Механізм переходу систем в більш складний і впорядкований стан, очевидно, подібний для систем всіх рівнів.

Г). *Системність зв'язку* неживої природи і людини.

Д). *Іманентність природних систем просторові і часу*.

Каркас сучасної наукової картини світу становлять міждисциплінарні та загальнонаукові методологічні концепції досліджень: загальна теорія систем, концепція глобального еволюціонізму, синергетика, тілесний підхід та ін.

**Загальна теорія систем ЗТС** - наукова і методологічна концепція дослідження об'єктів, що представляють собою системи. Перший варіант загальної теорії систем був висунутий Людвігом фон Берталанфі (1930-ті рр.). Його основна ідея полягає у визнанні ізоморфізму законів, які керують функціонуванням системних об'єктів. Предметом досліджень в рамках цієї теорії є вивчення: а) різних класів, видів і типів систем; б) основних принципів і закономірностей поведінки систем (наприклад, принцип вузького місця); в) процесів функціонування та розвитку систем (наприклад, рівновага, еволюція, адаптація). ЗТС тісно пов'язана з системним підходом і є конкретизацією його принципів і методів.

**Системний підхід** напрям методології дослідження, в основі якого лежить розгляд об'єкта як цілісної множини елементів у сукупності відносин і зв'язків між ними, тобто розгляд об'єкта як системи.

Основні принципи системного підходу:

- Цілісність, що дозволяє розглядати одночасно систему як єдине ціле і в той же час як підсистему для вищих рівнів.
- Ієрархічність побудови: наявність множини (принаймні, двох) елементів, розташованих на основі підпорядкування елементів нижчого рівня елементам вищого рівня.
- Структуризація, що дозволяє аналізувати елементи системи та їх взаємозв'язки у рамках конкретної організаційної структури. Як правило,

процес функціонування системи обумовлений не стільки властивостями її окремих елементів, скільки властивостями самої структури.

- Множинність, що дозволяє використовувати безліч кібернетичних, економічних та математичних моделей для опису окремих елементів і системи в цілому.
- Системність, властивість об'єкта володіти всіма ознаками системи.

Системний підхід при дослідженні архітектурних об'єктів був вперше використаний Г.І. Лавриком, який започаткував новий напрям архітектурної теорії - *демоекологію* (вивчення систем взаємодії населення і середовища його життєдіяльності). Базуючись на експериментальних дослідженнях, Г.І. Лаврик і М.М. Дьомін сформулювали основні принципи системного підходу в архітектурі: принцип компактності, принцип визначальних ознак, принцип інваріантності структури [8]. Принцип компактності визначає, що "просторова форма об'єкта, яка найбільш повно відповідає функції цього об'єкта, має найбільшу компактність"[8]. Принцип визначальних ознак як методологічний принцип дослідження обумовлює можливість врахування в дослідженні не всіх без винятку, а лише основних, визначальних факторів функціонування і розвитку системних архітектурних об'єктів. Принцип інваріантності визначає незмінність функціональної структури архітектурних систем при кількісних і якісних перетвореннях компонентів цих систем. Уточнюючи цей принцип для регіональних містобудівних систем і підкреслюючи його методологічну перспективність, М.М. Дьомін пише: «..відношення між видами діяльності цілісних містобудівних об'єктів інваріантні, як би вони не розрізнялися якісною і кількісною визначеністю своїх елементів і зв'язків. Ця закономірність дозволяє прийти до важливого методологічного принципу: всі без винятку типи об'єктів регіональних містобудівних систем можуть бути описані однією математичною моделлю з точністю до ізоморфізму» [9, с. 83].

І на сьогодні розвиток досліджень і концепцій у теорії містобудування відбувається паралельно з розвитком основних положень ЗТС, яка виступає ключовим інструментом пізнання, дослідження, формування містобудівного середовища та управління його розвитком.

**Синергетика** - теорія самоорганізації (Г. Хакен, І. Пригожин, В. Лефевр, О. Князева, С. Курдюмов, Г. Малінецький, Є.Юдін та ін.). Синергетика ставить перед собою завдання виявлення універсального механізму, за допомогою якого здійснюється самоорганізація як в живій, так і в неживій природі. Під самоорганізацією в даному випадку розуміється спонтанний перехід відкритої нерівноважної системи від менш складної до більш складних і впорядкованих форм організації. В даний час для містобудування на перший план виступає не тільки вивчення самоорганізації міських процесів, але й дослідження

можливостей управління самоорганізацією, співіснування самоорганізації та організації, з'ясування ролі в цих процесах людського фактора, його можливостей протистояти хаосу, біфуркації шляхом належного вибору [2, 3, 7].

Основна ідея концепції глобального еволюціонізму полягає в тому, що закони еволюції єдині для будь-якої форми руху матерії. Глобальний еволюціонізм набуває в сучасній науці світоглядний методологічний статус і використовується в якості методології дослідження наукових проблем. Як методологія він використовується в біології, еволюційній естетиці, когнітивних науках, в містобудуванні, екології та ін. Так, основи *міської синергетики (урбосинергетики)* розроблені В. Тімохіним [12]. Урбосинергетика описує разом самоорганізацію містобудівних форм (об'єкт) і містобудівної діяльності (суб'єкт) в еволюційних процесах. Цілісний методологічний підхід до вивчення еволюції містобудівних систем дав змогу автору, в тому числі, визначити основні закономірності формування наукової динамічної естетичної системи міського розвитку, яка «...зможе і повинна синтезувати в собі міцність містобудівних форм і етичність корисної містобудівної діяльності, досконалість містобудівних стилів і виникнення нових ідеалів краси» [12, с.436]. Ієрархічний ряд такої естетичної системи визначається автором у вигляді співвідношень наукової і мистецької складової, а на відповідних ієрархічних рівнях узгоджуються між собою пластика/орнаментика (міцність) містобудівних форм, прагматика/етика (корисність) містобудівної діяльності, тектоніка/стилістика (досконалість) містобудівної еволюції, систематика / урбаніка (краса) містобудівного мистецтва і творіння [12].

В свою чергу, еволюційна естетика спирається на те, що всі аспекти психіки, включаючи її вищі прояви (наприклад, мораль, естетика), мають матеріальну нейрофізичну основу та виникли внаслідок еволюції людини як біологічного виду (Д. Палмер, Л. Палмер, В. Ефроїмсон, Е.Діссаньяк, Г. Оріанс, С. Каплан, Р. Каплан, Дж. Апплетон та ін.). Еволюційно-психологічний підхід до естетики, дозволяє зрозуміти найглибші феномени людської поведінки, в тому числі співчуття, і потребу у творчій діяльності [10, 11].

Тілесний підхід – це міждисциплінарний підхід, що виник в когнітивних науках (філософія, антропологія, лінгвістика, психологія, нейрофізіологія, штучний інтелект)[13,14]. В межах підходу сприйняття, пізнання та буття людини розглядається як пізнавальний процес. Тілесний підхід сформувався в кінці 1980-х-початку 1990 рр. в США. Цей підхід ще називають *ендофізикою* - вивченням природного світу зсередини його самого. Термін ендофізика вперше було вжито Д. Фінкельштейном, а засновником вважається О. Ресслер (1987р.), серед розробників та прихильників тілесного підходу - Р. Бір, Р. Брукс, Ж. Лакофф, Ф. Варела, М. Мерло-Понті, Е. Кларк, О. Алюшін, О. Князева та ін.

Тілесний підхід спирався на попередні досягнення, у тому числі: ідеї Р.І. Бошковича (1711-1787), ідеї А. Бергсона (1903, 1907рр.), концепцію життєвого світу (або Умвелта) Я. фон Іксюля (1909р, 1930-ті рр.), ідеї еволюційної епістемології К. Лоренца (1941 р.), феноменологію сприйняття М. Мерло-Понті (1945 р.). Підхід базується на концепції, що властивості внутрішнього світу живої істоти визначають, яким для нього постає зовнішній світ. Специфічні аспекти функціонування свідомості, її спонтанність і тілесна обумовленість, а також мезокосмічна природа людського тіла накладають обмеження на можливості сприйняття та розуміння світу. Пізнаючи світ, людина не може не домішувати до картини сприйняття або уявної картині реальності свою власну природу. Тілесний підхід - це вивчення природного світу зсередини його самого, виявлення присутності проявів і властивостей спостерігача в спостережуваному. Позиція внутрішнього спостерігача (когнітивного агента) накладає певні обмеження на процес спостереження: *а) необхідність моделювання не тільки світу, а й спостерігача; б) інтерфейс як проміжна зона між внутрішнім спостерігачем і самим світом стає єдиною реальністю, яку спостерігач може сприймати.*

Принципи тілесного підходу:

- Пізнання тілесно: те, що пізнається і як пізнається, залежить від будови тіла і його функціональних особливостей, особливостей сприйняття і руху.
- Пізнання ситуаційно: тіло, що пізнає занурене в більш широке зовнішнє, природне і соціокультурне оточення, що надає на нього свій вплив.
- Пізнання здійснюється в дії. Когнітивна активність в світі створює і саме навколишнє середовище по відношенню до «тіла», що пізнає світ, - в сенсі відбору, вирізання зі світу саме і тільки того, що відповідає тілесним потребам, когнітивним здібностям і установкам.
- Пізнавальні системи є динамічними та самоорганізуються [13,14].

**Когнітивно-синергетична парадигма** – міждисциплінарний підхід, що поєднує дослідження закономірностей придбання, перетворення, представлення (репрезентування), зберігання та відтворення інформації. Когнітивні науки широко використовують методологію синергетики, яка успішно описує процеси самоорганізації. З іншого боку, сама синергетика звертається до моделювання когнітивних систем як окремого індивіда, так і колективних когнітивних процесів, що дало підставу говорити про формування когнітивно-синергетичної наукової парадигми (О. Баксанський, О. Кучер, 2006р. [15]). Методологія досліджень поєднує системний підхід з урахуванням нелінійності і відкритості природних і соціальних систем, синергетику, еволюційний підхід і інформаційний підхід. Вивчається процес пізнання в сполученні законів біологічного і соціального розвитку, визнаючи пануючий вплив культурної

еволюції людини в сучасному світі в порівнянні з біологічною еволюцією. Основні принципи підходу:

- Репрезентація знань як центральне поняття (поведінка людини визначається системою суб'єктивних уявлень про реальність).
- Моделювання як пізнавальний механізм (в процесі життєдіяльності суб'єкт моделює суб'єктивно корисні моделі реальності, а не відображає повну інформацію про середовище).
- Використання метафор (метафора дозволяє в доступній формі передати суть об'єкта, що моделюється).
- Вивчення структури об'єкта і структур обробки інформації.
- Екологічна адекватність (поведінка людини розглядається не як правильна-неправильна, а як корисна або шкідлива з соціально-біологічної точки зору).
- Розуміння людини як пізнавальної відкритої системи, що активно адаптується до середовища [15].

Серед найбільш відомих теорій пізнання в рамках цього підходу слід перерахувати ті, що впливають на вивчення процесу сприйняття середовища: еволюційна теорія пізнання К. Лоренца, Д. Кембелла, Г. Фоллмера; концепція автопоезіса У. Матурани і Ф. Варели; конструктивний альтернативізм Дж. А. Келлі; концепція соціального конструювання реальності П. Бергера і Т. Лукмана, а також радикальний конструктивізм Е. фон Глазерсфельда, П. Ватцлавіка та ін. Враховуючи біосоціальну природу еволюції людини, в *еволюційній теорії пізнання* при дослідженні пізнавальних здібностей ставиться питання про їх становлення двоюким чином: в онтогенезі (індивідуальний розвиток) та в філогенезі (еволюція виду). *Концепція автопоезіса (самовідтворення)* базується на нерозривності збігу буття, активності людей і процесу пізнання. Головні постулати концепції: «всяка дія є пізнанням, всяке пізнання є дією»; «всяке міркування породжує світ» [13]. *Концепції П. Бергера і Т. Лукмана* ключовим фактором в формуванні пізнання індивіда визначають роль *соціальних реальностей*: існуючі соціальні інститути і ролі, системи обґрунтування існуючого світопорядку, процедури підтримання людей в межах загальноприйнятих моделей реальності. На противагу цьому в теорії Дж. А. Келлі на перший план виходить унікальність когнітивного характеру існування індивіда, а в теоріях *радикального конструктивізму* підкреслюється конструювання в свідомості індивіда власної реальності, яка може і не відповідати реальному світові [15].

Вже в рамках класичного природознавства поступово закріплювалася ідея принципової єдності всіх явищ природи, а отже і наукових дисциплін, що їх вивчають, тому почали виникати суміжні наукові дисципліни (нейроестетика,

психоаналітична естетика, психофізика зору тощо). Межі проведені між науковими дисциплінами стають все більш умовними, фундаментальні науки глибоко проникли одна в одну та в гуманітарні науки. В процесі інтеграції наукового знання актуальним постають питання розробки міждисциплінарних наукових методів і методологій, які можуть застосовуватися в різних науках. Серед останніх слід виділити інтегральний підхід.

**Інтегральний підхід** розробляється в рамках холістичної філософії. Методологія підходу сформульована в роботах К. Уїлбера (2000р., 2007р.) [16]. Холістична позиція, в цілому, полягає в пріоритетному розгляді цілого з точки зору нових якостей, що виникають при взаємодії елементів у системі. Поняття «інтегральний» означає, що в окремо взятій сфері прагнуть синтезувати в єдину складну модель методи і теорії, які довели свою коректність в певних контекстах, відмовившись при цьому і від невиправданого поширення методу, що діє в одному специфічному контексті на всі інші, і від редукціонізму.

Центральними поняттями інтегрального підходу К. Уїлбера є поняття Космосу, в якому інтегруються в єдину систему різні точки зору на Всесвіт, і поняття «холона», як фундаментальної структурної одиниця Космосу. «Холон» (термін запозичений з праці А. Кестлера) – це те, що одночасно є і цілим само по собі, і частиною чогось ще. Ієрархія вкладених один в одного холонів називається холархией. Поняттям «Космос» (Kosmos) об'єднуються всі прояви буття, включаючи і різні області свідомості. Уїлбером запропонована інтегральна модель Космосу AQAL («all quadrants all levels»), що описує п'ять принципових аспектів, які не можна спростити і які необхідно враховувати в будь інтегральній моделі:

- 4 квадранта (або сектора) - індивідуальний внутрішній, індивідуальний зовнішній, колективний внутрішній, колективний зовнішній світ.
- Лінії розвитку, які присутні в цих секторах.
- Рівні розвитку, які стосуються даного предмета.
- Стани свідомості, які беруть участь у розгляді або діяльності предмета.
- Типи предмета [16].

Основними методологічними принципами підходу виступають: врахування всіх рівнів предмета дослідження (як єдності буття і свідомості) та інтегральний методологічний плюралізм (як рівноцінність всіх методів та підходів вивчення предмета). Слід також відмітити, що людина як спостерігач виступає тут у єдності чотирьох світів (Я – Інше: як Я – Ми – Вони – Воно).

**Висновки.** Таким чином, сучасний стан науки відрізняється співіснуванням широкого спектру методологічних установок, наявністю значної кількості методів пізнання дійсності. Серед них вирізняються продуктивні підходи до вивчення об'єкта сприйняття (наприклад, системний



підхід, що дає найбільш повне уявлення про міське середовище) та суб'єкта спостереження (тілесний підхід, когнітивно-сінергетична парадигма) та намічено підходи, що дають можливість розглядати суб'єкта і об'єкта в системній цілісності (сінергетика, еволюціонізм, інтегральний підхід). Проведений аналіз свідчить:

1). Про єдність законів побудови Всесвіту і його складових. 2). Про необхідність дотримання законів побудови Всесвіту при формуванні і реконструкції містобудівних об'єктів. 3). Про необхідність спільного розгляду об'єкта сприйняття з суб'єктом в дослідженнях естетичного сприйняття, тобто розгляд їх в системній цілісності. Визначена система є складною, відкритою та самоорганізується. В цій системі людина виступає одним з компонентів системи, тому предмет вивчення слід віднести до *людиновимірної системи*. 4). Про необхідність моделювання суб'єкта сприйняття в містобудівних дослідженнях, що актуалізує вивчення особливостей механізмів сприйняття, пізнання, темпосвіту і когнітивної ніші людини («мезокосм» у Г. Фоллмера), а також особливостей свідомості, психіки і поведінки суб'єкта в міському середовищі. Це спонукає до розробки антропологічних основ містобудування. 5). Про можливість поєднання методологій і методів різних наук при вивченні предмета дослідження на базі методологічного плюралізму інтегрального підходу. 6). Естетичні якості міського середовища виступають проявом присутності людини і її властивостями в об'єкті спостереження, тому лише людина, її «міра», її «тіло» є мірою пізнання навколишнього світу, та лише вони можуть виступати *мірою естетичного в міському середовищі*.

**Перспективи подальших досліджень** становить вивчення теорій естетичного в філософії і естетиці.

#### Література

1. Новиков А., Новиков Д. Методология научного исследования / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 280с.
2. Свиридов В.В. Концепции современного естествознания: Учебн.пособие / В.Свиридов.– Спб.: Питер, 2005. – 349с.
3. В.С. Степин. Классика, неклассика, постнеклассика: критерии различения. / В.С. Степин // Постнеклассика: философия, наука, культура. – СПб.: Издательский дом «Мирь», 2009. – с. 249-295.
4. Морен Э. Метод. Природа Природы / Э. Морен – М.: Прогресс - Традиция, 2005. – 464с.
5. Кибалион. Учение трех посвященных о герметической философии Древнего Египта и Греции. – М.: Издательство Ассоциации Духовного единения «Золотой век», 1993. – 55с.

6. Кизима В.В. Тоталлогия (философия обновления) / В.В. Кизима – К.: Издатель ПАРАПАН, 2005. – 272с.
7. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Основания синергетики ( Синергетическое мировидение) / Князева Е.Н., Курдюмов С.П. – М.: КомКнига, 2005. – 240 с.
8. Лаврик Г.И., Демин Н.М. Методологические основы районной планировки / Г.И. Лаврик, Н.М. Демин. – М.: Стройиздат, 1975. – 96с.
9. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем / Н. Демин – К.: Будивельник, 1991. – 184с.: ил.
10. Палмер Д., Палмер Л. Эволюционная психология. Секреты поведения Homo sapiens. – М.: Прайм-Еврознак, 2003. – 384с.
11. Эфроимсон В.П. Генетика этики и эстетики / В.П. Эфроимсон – М.: Тайдекс Ко, 2004. – 304с.
12. Тімохін В. Архітектура міського розвитку. 7 книг з теорії містобудування / В.О. Тімохін. – К.: КНУБіА, 2008. – 629с.:іл.
13. Матурана У., Варела Ф. Древо познания. Биологические корни человеческого понимания / У.Матурана, Ф.Варела. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 224с.
14. Алюшин А., Князева Е. Темпомиры: скорость восприятия и шкалы времени / Алюшин А., Князева Е. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 240с.
15. Баксанский О., Кучер О. Когнитивно-синергетическая парадигма НЛП: от познания к действию. Изд. 2-е./ – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 184с.
16. Уилбер К. Око Духа. Интегральное видение для слегка свихнувшегося мира / К.Уилбер. – М.: АСТ, 2002. – 476с.

#### Аннотация

В статье представлены современная научная картина мира и методологические основы современной науки, определяющие формирование методологического аппарата исследования эстетических качеств и эстетического восприятия городской среды.

Ключевые слова: научная картина мира, общенаучные методологии, эстетические качества, городская среда.

#### Annotation

The paper presents the modern scientific world view and methodological foundations of modern science, which determine the formation of the methodological apparatus of investigation of the aesthetic qualities and the aesthetic perception of the urban environment.

Keywords: scientific world view, the general scientific methodology, aesthetic quality, urban environment.